

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ
DEPARTAMENT PODRĘCZNIKÓW, PROGRAMÓW I INNOWACJI

Warszawa, 15 grudnia 2020 r.

DPPI-WPPIp.053.19.2020.ER

Pani
Dorota Wójcik-Hetman
Prezes
Stowarzyszenia Dyrektorów Wrocławskich Szkół Podstawowych
ul. Ludwika Solskiego 13
52-401 Wrocław

Szanowna Pani Prezes,

odnosząc się przedstawionych w przesłanym do Ministerstwa Edukacji Narodowej piśmie (nr SDWSP/6/2020) postulatów SDWSP, uprzejmie informuję.

Ad 1.

Zmiany programowe skorelowane z reformą ustroju szkolnego zapoczątkowaną w roku szkolnym 2017/2018 są obecnie w trakcie procesu wdrażania, który w przypadku szkół ponadpodstawowych rozpoczął się w ubiegłym roku szkolnym (2019/2020). W związku z powyższym przyglądamy się funkcjonowaniu nowej podstawy programowej w praktyce szkolnej i monitorujemy proces jej wdrażania. Planując kierunki dalszych zmian w obszarze podstaw programowych musimy brać pod uwagę nie tylko czas potrzebny na odpowiednie przygotowanie zmian, ale również sposób ich wdrożenia uwzględniający zmiany zapoczątkowane w roku szkolnym 2017/2018.

Jednocześnie, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w *sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19*¹, dyrektor jednostki systemu oświaty odpowiada za organizację zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego sposobu realizacji tych zajęć, w tym:

- a) ustala z nauczycielami potrzebę modyfikacji szkolnego zestawu programów nauczania oraz, w razie potrzeby, modyfikuje ten zestaw,
- b) ustala, we współpracy z nauczycielami, tygodniowy zakres treści nauczania z zajęć wynikających z ramowych planów nauczania, uwzględniając równomierne obciążenie uczniów w poszczególnych dniach tygodnia,

¹ Dz.U. poz. 493, ze zm.

zróźnicowanie zajęć w każdym dniu, możliwości psychofizyczne uczniów podejmowania intensywnego wysiłku umysłowego w ciągu dnia, łączenie przemienne kształcenia z użyciem monitorów ekranowych i bez ich użycia, ograniczenia wynikające ze specyfiki zajęć.

Szkoły mają zatem możliwość indywidualnego decydowania o ewentualnych zmianach zakresu treści nauczania do zrealizowania w poszczególnych klasach i dostosowania tego zakresu do ograniczeń, które wynikają ze specyfiki nauczania na odległość. Takim rozwiązaniom sprzyja konstrukcja podstawy programowej, w której treści nauczania (wymagania szczegółowe) z zakresu poszczególnych przedmiotów sformułowane są zasadniczo na zakończenie etapu kształcenia (nie poszczególnych klas).

— Natomiast Minister Edukacji i Nauki, opierając się na analizie wyników ubiegłorocznych egzaminów i biorąc pod uwagę przedłużającą się sytuację epidemiczną uznał, że w 2021 r. egzaminy: ósmoklasisty i maturalny powinny być przeprowadzone na podstawie zawężonego zakresu wymagań podstawy programowej.

Propozycja wymagań egzaminacyjnych, które będą stanowić podstawę przeprowadzenia egzaminu ósmoklasisty i egzaminu maturalnego w roku szkolnym 2020/2021, została 20 listopada br. przedstawiona do konsultacji publicznych (można się z nią zapoznać na stronie internetowej ministerstwa).

— Wymagania egzaminacyjne będą dla uczniów, rodziców, nauczycieli jasnym wskazaniem nie tylko zakresu wiadomości i umiejętności, które należy opracować do tegorocznych egzaminów, ale również zakresu wiadomości i umiejętności z wcześniejszych klas lub etapów kształcenia, które należy przed egzaminem powtórzyć. Zawężenie wymagań pozwoli ograniczyć czas niezbędny do powtórzenia materiału oraz przygotowania zdających do egzaminów.

Należy przy tym wyjaśnić, że przygotowane przez ekspertów wymagania egzaminacyjne są oparte na wymaganiach ogólnych i szczegółowych podstawy programowej kształcenia ogólnego. W swoim zakresie uwzględniają one jednak specyficzną sytuację edukacyjną na przestrzeni ostatnich trzech lat szkolnych. Wymagania egzaminacyjne nie określają zakresu kształcenia. Nie ograniczają także w żaden sposób możliwości i zakresu realizacji podstawy programowej jako takiej. Określają natomiast treści – zakres wiadomości i umiejętności, których opanowanie będzie w 2021 r. sprawdzane w zadaniach egzaminacyjnych odpowiednio egzaminu ósmoklasisty czy maturalnego.

Finalna wersja wymagań egzaminacyjnych obowiązujących w tym roku szkolnym zostanie ogłoszona w grudniu br. w formie rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki. Również w grudniu rozpoczną się szkolenia dla doradców metodycznych i nauczycieli, organizowane przez Ośrodek Rozwoju Edukacji. Dodatkowo dyrektor CKE opublikuje aneksy do informatorów, zawierające m.in. opisy zmian w formułach arkuszy, zmodyfikowane zakresy struktur gramatycznych dotyczące egzaminów z języków obcych nowożytnych oraz listy lektur do egzaminów z języków mniejszości narodowych, języka mniejszości etnicznej i języka regionalnego.

Należy również podkreślić, że system oświaty zapewnia obecnie w szczególności dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej².

Dostosowanie treści i indywidualizacja procesu kształcenia ucznia, to zadanie nauczycieli i specjalistów. Przepisy prawa oświatowego zobowiązują nauczycieli do indywidualizowania procesu kształcenia wszystkich uczniów, w tym uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, poprzez np. dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych tego ucznia na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego³.

W celu właściwego i skutecznego dostosowania wymagań edukacyjnych do potrzeb ww. ucznia, nauczyciele mogą korzystać z pomocy oferowanej, np. przez publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym specjalistyczne⁴. Każda szkoła zobowiązana jest również do zapewnienia wszystkim uczniom, w tym również uczniom posiadającym ww. orzeczenie, pomocy psychologiczno-pedagogicznej odpowiednio do rozpoznanych potrzeb ucznia w tym zakresie⁵.

Ad 2.

Podstawa programowa określa obowiązkowe zestawy celów kształcenia i treści nauczania, w tym umiejętności opisane w formie ogólnych i szczegółowych wymagań dotyczących wiedzy i umiejętności, które powinien posiadać uczeń po zakończeniu określonego etapu edukacyjnego.

Podstawę programową określa minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w drodze rozporządzenia⁶.

W podstawie programowej określony jest katalog obowiązkowych przedmiotów z zakresu kształcenia ogólnego. Wiadomości i umiejętności, jakie powinni opanować uczniowie realizując te przedmioty, uznaje się za bezwzględnie potrzebne do sprawnego funkcjonowania we współczesnym świecie. Celowi temu służy również wyodrębnienie tych zajęć i ustalenia dla nich podstaw programowych (z wyjątkiem doradztwa zawodowego, dla którego na każdy rok szkolny w szkole opracowuje się program realizacji doradztwa zawodowego,

² Art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2020 r. poz. 910 i 1378).

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. *w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych* (Dz. U. z 2019 r. poz. 373).

⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. *w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych* (Dz. U. z 2013 r. poz. 199, z późn. zm.).

⁵ Zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. *w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1280).

⁶ Art. 4 pkt 24 oraz art. 47 ust. 1 ustawy – *Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2020 r. poz. 910 t. j.).

uwzględniający wewnętrzzszkolny system doradztwa zawodowego⁷⁾ oraz wymiaru godzin.

Przedmiot Edukacja dla bezpieczeństwa służy przygotowaniu uczniów do właściwego zachowania oraz odpowiednich reakcji w sytuacjach stwarzających zagrożenie dla zdrowia i życia.

Przedmiot obejmuje różnorodne treści kształcenia z zakresu bezpieczeństwa państwa, treści dotyczące organizacji działań ratowniczych, edukacji zdrowotnej i pierwszej pomocy.

Przedmiot Wychowanie do życia w rodzinie ma na celu przygotowanie do odpowiedzialnego i świadomego funkcjonowania w rodzinie, jaki i do jej założeń. W realizacji przedmiotu i jego celu ma swój istotny udział szkoła.

Nauczyciele, realizując zajęcia z wychowania do życia w rodzinie, powinni zmierzać do tego, aby uczniowie:

- 1) znajdowali w szkole środowisko wszechstronnego rozwoju;
- 2) mieli świadomość procesu rozwoju psychoseksualnego;
- 3) doceniali wartość rodziny i znali zadania, jakie ona pełni;
- 4) uznawali godność człowieka;
- 5) poszukiwali, odkrywali i dążyli do osiągnięcia celów życiowych i wartości ważnych dla odnalezienia własnego miejsca w rodzinie i w świecie;
- 6) uczyli się szacunku dla dobra wspólnego jako podstawy życia społecznego;
- 7) kształtowali w sobie postawę dialogu, umiejętność słuchania innych i rozumienia ich poglądów, umieli współdziałać i współtworzyć dojrzałe więzi osobowe.

W określeniu indywidualnych predyspozycji oraz wspieraniu uczniów w podjęciu decyzji o wyborze ścieżki zawodowej ważną rolę odgrywają zajęcia doradztwa zawodowego.

Pełną realizację ww. zajęć edukacyjnych gwarantują godziny określone w ściśle skorelowanym z podstawą programową rozporządzeniu w sprawie ramowych planów nauczania.

W odniesieniu do propozycji zniesienia zajęć z zakresu doradztwa zawodowego uprzejmie informujemy, że wprowadzenie kompleksowego i efektywnego systemu doradztwa zawodowego było jednym z kluczowych celów zmian wdrażanych od 2017 r. w związku z reformą kształcenia zawodowego. Na potrzebę wsparcia tego obszaru edukacji wskazywali przede wszystkim pracodawcy włączeni w proces przygotowania zmian w szkolnictwie branżowym.

Świadomy wybór ścieżki kształcenia przez uczniów to jeden z niezbędnych elementów skutecznie realizowanej edukacji. Wybór ścieżki edukacyjnej ma znaczący wpływ na funkcjonowanie absolwentów na rynku pracy. Uczniowie, którzy podjęli decyzję o wyborze zawodu kierując się swoimi indywidualnymi preferencjami, predyspozycjami, uzdolnieniami, to osoby bardziej

⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz. U. z 2019 r. poz. 325).

usatysfakcjonowane, zaangażowane w naukę, a w dłuższej perspektywie lepiej przygotowane do uczestnictwa w rynku pracy.

Mając na uwadze zapewnienie spójności działań podejmowanych w obszarze doradztwa zawodowego, w cyt. ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe określono na czym polega doradztwo zawodowe oraz jakie są jego cele na poszczególnych etapach kształcenia, a także wprowadzono regulacje dotyczące form realizacji doradztwa zawodowego oraz zajęć, w trakcie których są realizowane działania z tego zakresu.

Z kolei treści programowe z zakresu doradztwa zawodowego dla poszczególnych etapów edukacyjnych i typów szkół określone są w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego⁸. Składają się one na spójny system realizacji doradztwa zawodowego, który powinien zapewnić uczniom wsparcie szkoły w zakresie podejmowania świadomych wyborów edukacyjnych i zawodowych.

Należy przy tym podkreślić, że pierwsze, pozytywne efekty wzmocnienia doradztwa zawodowego w systemie oświaty są już widoczne. Po raz pierwszy od 15 lat kształcenie zawodowe wybrał największy odsetek absolwentów szkół podstawowych (56,5% w stosunku do 43,5% dla LO). Wzrasta przy tym zainteresowanie nauką w branżowych szkołach I stopnia (17,2% vs 14,7% przed wdrożeniem zmian w doradztwie zawodowym).

Przedstawiając powyższe, propozycję rezygnacji z zajęć z zakresu doradztwa zawodowego należy uznać za nieuzasadnioną.

Reasumując, Ministerstwo Edukacji Narodowej nie planuje zlikwidowania przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa, wychowania do życia w rodzinie, doradztwa zawodowego ani też realizowania ich w ramach godzin zajęć z wychowawcą lub innych przedmiotów, gdyż wyposażają one dzieci i młodzież w wiedzę i umiejętności podnoszące ich poczucie sprawczości, dojrzałości i bezpieczeństwa.

Wyjaśniam również, że rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach⁹, w § 8 ust. 1. stanowi, że nauka religii w przedszkolach i szkołach publicznych wszystkich typów odbywa się w wymiarze dwóch zajęć przedszkolnych lub dwóch godzin lekcyjnych tygodniowo. Wymiar lekcji religii może być zmniejszony jedynie za zgodą biskupa diecezjalnego Kościoła Katolickiego albo władz zwierzchnich pozostałych kościołów i innych związków wyznaniowych.

Istnieje więc faktyczna możliwość zmniejszenia wymiaru nauki lekcji religii – np. na wniosek dyrektora szkoły czy na wniosek rodziców skierowany do odpowiednich władz kościelnych.

⁸ Dz.U. poz. 325.

⁹ Dz. U. Nr 36 poz. 155 ze zm.

Ad 3.

Zgodnie z §1 ust. 1 pkt 15 cyt. rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczegółowych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, dyrektor jednostki systemu oświaty może, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej, czasowo zmodyfikować odpowiednio tygodniowy rozkład zajęć lub semestralny rozkład zajęć w zakresie prowadzonych w jednostce systemu oświaty zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego sposobu realizacji tych zajęć. O modyfikacji tygodniowego rozkładu zajęć lub semestralnego rozkładu zajęć, dyrektor jednostki systemu oświaty niezwłocznie informuje organ sprawujący nadzór pedagogiczny.

Modyfikacja rozkładu zajęć może polegać np. na realizacji zajęć danego przedmiotu w tygodniu w wymiarze mniejszym lub większym niż określono w ramowym planie nauczania, jednakże w sumie tj. ostatecznie i docelowo np. w skali kilku tygodni/miesiąca/semestru wymiar zajęć musi być zgodny z wymiarem wynikającym z ramowego planu nauczania. Modyfikacja może dotyczyć również np. zmiany dni tygodnia/godzin rozpoczynania poszczególnych lekcji - w stosunku do dotychczasowego rozkładu zajęć realizowanych w formie stacjonarnej. Ewentualna zmiana rozkładu zajęć może wiązać się np. z zestawieniem wybranych zajęć edukacyjnych w blok przedmiotowy w celu prowadzenia zintegrowanego nauczania treści i umiejętności z różnych dziedzin wiedzy¹⁰ oraz uwzględniać inne rozwiązania zaproponowane przez nauczycieli, które mogą ułatwić i usprawnić uczniom proces uczenia się.

Jednocześnie należy mieć na uwadze możliwość wskazaną w § 1a, iż godzina lekcyjna zajęć edukacyjnych prowadzonych przez nauczyciela z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego sposobu realizacji tych zajęć może trwać - w uzasadnionych przypadkach - nie krócej niż 30 minut i nie dłużej niż 60 minut.

Jeżeli chodzi o wybór metod kształcenia, nauczyciele – analogicznie zresztą jak w przypadku nauczania stacjonarnego – mają w tym zakresie swobodę wynikającą z art. 12 ustawy Karta Nauczyciela, zgodnie z którym nauczyciel w realizacji programu nauczania ma prawo do swobody stosowania takich metod nauczania i wychowania, jakie uważa za najwłaściwsze spośród uznanych przez współczesne nauki pedagogiczne, oraz do wyboru podręczników i innych pomocy naukowych.

Nie ma zatem żadnych przeszkód, aby nauczyciel wykorzystywał w pracy dydaktycznej aktywne metody nauczania wspierane TIK, w tym np. metodę projektów uczniowskich.

¹⁰ § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz. U. poz. 639, ze zm.).

Ad 4.

Nowelizacja w sierpniu 2020 r. rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach¹¹ określiła zakres kompetencji dyrektora, organu prowadzącego i służb sanitarnych dotyczący zawieszenia zajęć na czas oznaczony. Dyrektor szkoły został wsparty wiedzą i doświadczeniem zarówno organu prowadzącego, jak i inspekcji sanitarnej.

Proces decyzyjny oparty został o trzy filary: aktualną wiedzę dyrektora z zakresu profilaktyki zdrowia uczniów i nauczycieli oraz ich indywidualnej sytuacji, możliwości organu prowadzącego w zakresie organizacji oświaty i wychowania, a także specjalistycznej i empirycznej wiedzy powiatowego inspektora sanitarnego w zakresie przyczyn i skutków epidemii.

Należy mieć na względzie, że państwowy powiatowy inspektor sanitarny, jako organ rządowej administracji zespolonej w województwie wykonuje zadania Państwowej Inspekcji Sanitarnej, do zadań której należy zapobieganie i zwalczanie chorób zakaźnych i innych chorób powodowanych warunkami środowiska m.in. dokonywanie analiz i ocen epidemiologicznych.

Opinia państwowego powiatowego inspektora sanitarnego jest wydawana najszybciej jak to możliwe. W przepisach¹² uregulowano, że zgoda organu i opinia sanepidu mogą być wydane, poza formą pisemną, także ustnie, pisemnie w formie adnotacji, telefonicznie, za pomocą środków komunikacji elektronicznej lub za pomocą innych środków łączności, co w przypadku konieczności szybkiego reagowania na zaistniałą sytuację epidemiczną, ułatwia wprowadzenie odpowiednich rozwiązań organizacyjnych. Podmiotem inicjującym zawieszenie zajęć stacjonarnych może być także zespół zarządzania kryzysowego odpowiedniego szczebla, który stale monitoruje sytuację i koordynuje działania zapobiegawcze i przeciwepidemiczne, w szczególności w powiatach uznanych za obszary podwyższonego ryzyka.

Powyższe rozwiązania miały na celu adekwatną i punktową reakcję szkół na zaistniałe ryzyko zakażenia. Dodatkowo, Minister Edukacji i Nauki pozostawił sobie możliwość ograniczenia czasowego funkcjonowania szkół w sytuacjach strategicznych wymagających horyzontalnego podejścia do zagrożenia.

Ad 5.

Minister Edukacji i Nauki nie może rekomendować postulowanych rozwiązań organizacyjnych *aby na czas pracy zdalnej i zagrożenia epidemicznego religia przeszła organizacyjnie na teren parafii*, przede wszystkim z uwagi na bezpieczeństwo uczniów. To szkoła (przedszkole) w świetle obowiązujących przepisów odpowiada za organizację zajęć religii, to szkoła zapewnia odpowiednie pomieszczenia, spełniające określone prawem wymogi BHP,

¹¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz.U. z 2020 r. poz. 1604).

¹² Cyt. rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach.

zatrudnia nauczycieli religii, a uczniom gwarantuje naukę i opiekę osób o kwalifikacjach pedagogicznych podczas zajęć. Są to gwarancje ustawowe, konstytucyjne i wynikające z Konkordatu.

Ponadto proponowane rozwiązanie, zważywszy na łączną liczbę uczniów objętych w szkołach nauką religii, spowodowałoby powstanie de facto „szkół bis” – miejsc licznego gromadzenia się uczniów, ich rodziców (odprawdzających dzieci i oczekujących na zakończenie zajęć) i innych osób zaangażowanych w organizację tych zajęć. Efekt w postaci stworzenia dodatkowego miejsca zagrożenia zakażeniem byłby więc odwrotny od zamierzonego.

Ad 6.

Zgodnie z pismem nr DPPI-WPPiP.053.19.2020.ER z dnia 18 listopada br. przesłanym do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Ad 7.

Zarówno Minister Edukacji i Nauki, jak i środowiska zainteresowane oświatą mają świadomość, że obecne przepisy prawa regulujące status zawodowy nauczycieli wymagają zmian systemowych odpowiadających wyzwaniom współczesnej edukacji. Mając na uwadze stanowisko związków zawodowych oraz samorządów Minister Edukacji i Nauki podjął decyzję o wznowieniu prac Zespołu do spraw statusu zawodowego pracowników oświaty. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele strony rządowej, związków zawodowych zrzeszających nauczycieli oraz organizacji jednostek samorządu terytorialnego. Zadaniem Zespołu jest wypracowanie rozwiązań systemowych w dziedzinie edukacji narodowej oraz zdefiniowanie długofalowej strategii polityki oświatowej w zakresie praw i obowiązków pracowników oświaty, w szczególności w zakresie finansowania oświaty, wynagradzania nauczycieli, awansu zawodowego, czasu i warunków pracy nauczycieli. 27 sierpnia br. odbyło się posiedzenie Zespołu, którego tematem były zagadnienia dotyczące finansowania oświaty. Tematami kolejnych spotkań będą zagadnienia z zakresu statusu zawodowego nauczycieli, w tym systemu awansu zawodowego nauczycieli.

Przedstawienie propozycji systemowej zmiany w zakresie pragmatyki zawodowej nauczycieli, w tym systemu awansu zawodowego nauczycieli, możliwe będzie dopiero po przeanalizowaniu przez Zespół wszystkich kwestii wymagających zmiany.

Ad 8.

W obszarze dostępu do Internetu, od 2017 r. realizowany jest projekt Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej (OSE). Program OSE jest prowadzony w celu:

- umożliwienia szkołom szerokopasmowego dostępu do bezpiecznego Internetu,
- podnoszenia poziomu kompetencji cyfrowych uczniów,
- umożliwienia wspomaganie procesu kształcenia w szkołach przez dostęp do zasobów dostępnych w Internecie,

- wyrównania szans edukacyjnych wszystkich uczniów w Polsce, w szczególności tych, którzy mieszkają na terenach słabiej zaludnionych i uczących się w małych szkołach.

Projekt OSE jest wspólnym przedsięwzięciem Ministra Edukacji i Nauki i Ministra Cyfryzacji, a operatorem projektu jest Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa – Państwowy Instytut Badawczy. Celem OSE jest umożliwienie wszystkim szkołom korzystania z szerokopasmowego, bezpiecznego Internetu. Korzystanie z OSE jest dobrowolne, a operator OSE ma umożliwić wszystkim szkołom w Polsce możliwość korzystania z OSE oraz podłączyć te szkoły, które są tym zainteresowane.

Od marca 2020 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej w porozumieniu z Ministerstwem Cyfryzacji prowadziło rozmowy z operatorami sieci komórkowymi, których celem było zapewnienie nauczycielom i uczniom darmowego lub taniego dostępu do Internetu.

MEN zwrócił się do operatorów sieci komórkowych z prośbą o wprowadzenie bezpłatnego transferu danych dla uczniów i nauczycieli. Operatorzy sieci komórkowych, za darmo lub za symboliczną złotówkę, oferowali dodatkowe pakiety Internetu dla nauczycieli i uczniów. Informacje o specjalnych ofertach, które wprowadzili w związku z sytuacją epidemiczną operatorzy telekomunikacyjni, są dostępne na stronie:

<https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/pomagajmy-sobie--oferty-operatorow-telekomunikacyjnych2> .

Ad 9.

Minister Edukacji i Nauki, zgodnie z kompetencjami, koncentruje się na rozwiązaniach systemowych dotyczących szkół i placówek oświatowych.

Zgodnie z art. 10 pkt 1 ust. 5 ustawy – *Prawo oświatowe*, organ prowadzący szkołę lub placówkę odpowiada za jej działalność, a jednym z zadań organu prowadzącego szkołę jest wyposażanie szkoły lub placówki w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania, programów wychowawczo-profilaktycznych, przeprowadzania egzaminów oraz wykonywania innych zadań statutowych.

Jednocześnie, dostrzegając potrzebę wsparcia organów prowadzących, Ministerstwo Edukacji Narodowej realizuje działania pozwalające na doposażanie w sprzęt szkół i placówek oświatowych.

W związku z zaistniałą w marcu 2020 r. koniecznością czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty spowodowaną epidemią COVID-19 i realizacji przez szkoły zadań z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, wtedy Minister Edukacji Narodowej we współpracy z Ministrem Cyfryzacji uruchomił dodatkowe projekty, finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020, w celu wsparcia organów

prowadzących szkoły w realizacji zadań wynikających z konieczności prowadzenia kształcenia w formie na odległość:

- 1) projekt „Zdalna szkoła” – w ramach którego wszystkie gminy oraz powiaty wskazane w dokumentacji konkursowej mogły wnioskować o sfinansowanie zakupu laptopów, tabletów oraz dostępu do Internetu dla uczniów, którzy nie posiadają sprzętu umożliwiającego im realizację kształcenia na odległość.

W ramach 187 mln zł przeznaczonych na ten projekt, jednostki samorządu terytorialnego – powiaty i gminy mogły uzyskać od 35 tys. zł do 100 tys. zł. Wysokość dofinansowania zależała od tego, w której z kategorii (było łącznie 6 kategorii) znajdowała się gmina lub powiat. Głównym kryterium przydziału jednostek samorządu terytorialnego do poszczególnych kategorii była liczba uczniów w gminie lub powiecie.

Na dzień 1 października 2020 r. z programu skorzystało 2790 jednostek samorządu terytorialnego. Łączna kwota przyznanych środków to 186 105 000,00 zł.

- 2) projekt „Zdalna szkoła+” – w ramach którego możliwe było uzyskanie dofinansowania na zakup sprzętu komputerowego umożliwiającego realizację zdalnych lekcji uczniom wykluczonym cyfrowo. W tej edycji jednostki samorządu terytorialnego (gminy) mogły starać się o wsparcie od 35 tys. zł do 165 tys. zł. Pula środków wynosiła ponad 180 mln zł, a kryterium dofinansowania była liczba rodzin wielodzietnych mieszkających na terenie danej gminy i korzystających z gminnego wsparcia. Program kierowany był głównie do rodzin ubogich z co najmniej trojgiem dzieci. Dofinansowanie dotyczyło zakupu zarówno komputerów, laptopów, ale także oprogramowania, ubezpieczenia sprzętu, mobilnego dostępu do Internetu lub innych uzasadnionych wydatków związanych z realizacją zdalnej nauki. Na dzień 21 października 2020 r. z programu skorzystało 2484 jednostek samorządu terytorialnego. Łączna kwota przyznanych środków to 179 698 677,52 zł.

Nabory do ww. projektów zostały już zakończone. Mogły z nich skorzystać wszystkie szkoły, nie tylko prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego. Wystarczyło, że zgłoszą zapotrzebowanie na sprzęt do właściwego samorządu.

Łącznie z Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na powyższe projekty przeznaczono kwotę 367 mln zł. Listy wszystkich Jednostek Samorządu Terytorialnego których wnioski zostały dotychczas ocenione pozytywnie i które otrzymały grant wraz z informacją o wysokości przyznanej kwoty, są dostępne na stronie internetowej operatora projektów – Centrum Projektów Polska Cyfrowa¹³.

Jeszcze przed pojawieniem się pandemii COVID-19, w latach 2017-2019 był realizowany Rządowy program rozwijania szkolnej infrastruktury oraz kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych „Aktywna tablica”. W programie mogły uczestniczyć wszystkie szkoły podstawowe, a jego celem było:

¹³ <https://cppc.gov.pl/>.

- 1) wyposażenie lub doposażenie szkół w pomoce dydaktyczne niezbędne do realizacji programów nauczania z wykorzystaniem TIK;
- 2) zapewnienie uczniom szkół podstawowych dostępu do pomocy dydaktycznych, w szczególności tablic interaktywnych z projekтором, głośników lub innych urządzeń pozwalających na przekaz dźwięku lub interaktywnych monitorów dotykowych do kształcenia kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie posługiwania się TIK oraz do rozwijania zainteresowań i uzdolnień uczniów w ramach zajęć pozalekcyjnych;
- 3) zapewnienie uczniom, a także ich nauczycielom szkoleń umożliwiających efektywne korzystanie z tablic interaktywnych lub interaktywnych monitorów dotykowych.

Szkoły mogły otrzymać na zakup pomocy dydaktycznych maksymalnie 14 tys. zł. Organ prowadzący miał obowiązek wnieść minimalny wkład własny w kwocie 3,5 tys. zł. W ramach programu szkoły podstawowe doposażyły się w szczególności w: tablice interaktywne, projektory, głośniki, interaktywne monitory dotykowe.

Jak wynika ze sprawozdań przekazanych do Ministerstwa Edukacji Narodowej przez poszczególnych wojewodów oraz ministrów, kwota uruchomiona przez Ministra Finansów na zakup pomocy dydaktycznych na podstawie wniosków wojewodów i ministrów wyniosła 166 066 386 zł, natomiast wykorzystana została kwota – 161 595 157 zł. Z programu skorzystało 12 012 szkół.

23 października br. Rada Ministrów przyjęła uchwałę w sprawie realizacji kolejnej edycji programu na lata 2020-2024. Ze względu na szacowany zakres wyposażenia szkół, zróżnicowane potrzeby uczniów i nauczycieli w zakresie korzystania ze sprzętu, pomocy dydaktycznych i narzędzi do terapii, nastąpiła przebudowa programu w stosunku do poprzedniej edycji programu na lata 2017-2019, m.in. zostały określone inne progi wsparcia finansowego dla szkół, w których kształcą się uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniowie niewidomi oraz uczniowie z niepełnosprawnościami.

Wsparciem finansowym z nowej edycji programu na lata 2020–2024 zostaną objęte:

- 1) 2670 szkoły podstawowe, które nie otrzymały wsparcia finansowego w poprzedniej edycji programu na lata 2017–2019;
- 2) 5870 szkół ponadpodstawowych;
- 3) 267 szkół kształcących uczniów niewidomych;
- 4) 11 specjalnych ośrodków szkolno–wychowawczych;
- 5) 4530 szkół kształcących uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnościami¹⁴,

- przy założeniu, że:

- każda szkoła podstawowa i ponadpodstawowa lub szkoła za granicą może wnioskować o udzielenie wsparcia finansowego w wysokości nie wyższej niż 14 tys. zł;

¹⁴Zakłada się, że wsparciem finansowym z Programu zostanie objętych około 1/3 wszystkich szkół podstawowych, w których odbywa się kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

- każda szkoła podstawowa kształcąca uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnościami, może wnioskować o udzielenie wsparcia finansowego w wysokości nie wyższej niż 35 tys. zł;
- każda szkoła podstawowa kształcąca uczniów niewidomych może wnioskować o udzielenie wsparcia finansowego w wysokości nie wyższej niż 35 tys. zł;
- każdy specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy może wnioskować o udzielenie wsparcia finansowego na zakup drukarki w wysokości nie wyższej niż 100 tys. zł.

W 2020 r. zakup laptopów w ramach Programu „Aktywna tablica” umożliwi organom prowadzącym szkoły uzupełnienie sprzętu potrzebnego do prowadzenia kształcenia na odległość. Szacujemy, że do wskazanych powyżej szkół podstawowych i ponadpodstawowych w 2020 r. trafi około 10 000 laptopów.

Ponadto, na mocy podpisanego z Ministerstwem Edukacji Narodowej porozumienia, Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa – Państwowy Instytut Badawczy prześle do 2400 szkół zestawy Szkolnych Pakietów Multimedialnych składających się w jednym zestawie z: 25 tabletów wraz z etui, klawiaturami oraz rysikami, jak również usługą mobilnego dostępu do sieci Internet, świadczoną do końca roku szkolnego 2020/2021. W ramach tego działania do szkół trafi 60 tys. tabletów. Część tych pakietów (520) jest w dyspozycji Ministerstwa Edukacji Narodowej, które już obecnie za pośrednictwem NASK przekazuje je przede wszystkim szkołom, które pracują zdalnie. Warunkiem koniecznym dla dostarczenia szkole Szkolnego Pakietu Multimedialnego jest uprzednie podpisanie przez szkołę z NASK-PIB umowy o świadczenie publicznie dostępnych usług telekomunikacyjnych w ramach Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej.

Należy dodać, że już w poprzednim roku szkolnym do 764 szkół trafiły mobilne pracownie komputerowe. To nagrody w konkursie #OSEWyzwanie. Mogły wziąć udział szkoły z miejscowości liczących do 50 tysięcy mieszkańców. Aby wziąć udział w konkursie szkoła musiała zgłosić się do projektu Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej i programu mLegitymacja szkolna. Dodatkowo dana placówka mogła przysłać przygotowaną specjalnie na konkurs pracę plastyczną pt. „Smart szkoła”. Szansę na wygraną zwiększała również deklaracja zgłoszenia się szkoły do programów OSE Hero oraz CodeWeek. W sumie szkołom przekazano 12 224 laptopów, które są wsparciem przy prowadzeniu lekcji i korzystaniu z internetowych zasobów edukacyjnych. Wartość pojedynczego zestawu (jednej pracowni) to 34 439 zł.

Natomiast dzięki rozwiązaniom wprowadzonym w nowelizacji rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. *w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19*, przewidującym m.in. obowiązek wspomaganie przez organ prowadzący jednostek systemu oświaty w organizacji zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego sposobu

realizacji tych zajęć, możliwe jest m.in. użyczenie uczniowi lub nauczycielowi sprzętu niezbędnego do realizacji zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego sposobu realizacji tych zajęć, w szczególności komputera (zestawu komputerowego), laptopa albo tabletu.

Kolejna nowelizacja z listopada br. powyższego rozporządzenia pozwoliła nauczycielom zatrudnionym zarówno w szkole publicznej, jak i niepublicznej prowadzącym kształcenie na odległość, na otrzymanie 500 zł dofinansowania do zakupu sprzętu, w tym m.in. akcesoriów komputerowych, oprogramowania lub usługi dostępu do Internetu. Na ten cel MEN przekazało ok. 280 mln zł (jednocześnie zastosowano uproszczoną formę refundacji, aby środki jak najszybciej trafiły na konta nauczycieli).

Równocześnie środki przekazane jednostce samorządu terytorialnego, które nie zostaną w pełni wykorzystane, mogą być przeznaczone na zakup sprzętu komputerowego i oprogramowania dla szkół i placówek. Ważne jest, aby środki te były w pełni wykorzystane na usprawnienie infrastruktury informatycznej, która później posłuży uczniom.

Poniżej link do strony: <https://www.gov.pl/web/edukacja/rzadowe-wsparcie-500-zl-dla-nauczycieli-na-zakup-sprzetu-do-nauki-zdalnej>

Ad 10.

Zasady pracy zdalnej w okresie stanu epidemii, ogłoszonego z powodu COVID-19 regulują przepisy art. 3 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o *szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych*¹⁵ i mają one zastosowanie do wszystkich pracowników, w tym do nauczycieli. Przepisy te przewidują w szczególności, że w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, ogłoszonego z powodu COVID-19, oraz w okresie 3 miesięcy po ich odwołaniu, w celu przeciwdziałania COVID-19 pracodawca może polecić pracownikowi wykonywanie, przez czas oznaczony, pracy określonej w umowie o pracę, poza miejscem jej stałego wykonywania (praca zdalna). Wykonywanie pracy zdalnej może zostać polecone, jeżeli pracownik ma umiejętności i możliwości techniczne oraz lokalowe do wykonywania takiej pracy i pozwala na to rodzaj pracy. W szczególności praca zdalna może być wykonywana przy wykorzystaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość lub dotyczyć wykonywania części wytwórczych lub usług materialnych. Narzędzia i materiały potrzebne do wykonywania pracy zdalnej oraz obsługę logistyczną pracy zdalnej zapewnia pracodawca. Przy wykonywaniu pracy zdalnej pracownik może używać narzędzi lub materiałów niezapewnionych przez pracodawcę pod warunkiem, że umożliwi to poszanowanie i ochronę informacji poufnych i innych tajemnic prawnie chronionych, w tym tajemnicy przedsiębiorstwa lub danych osobowych, a także informacji, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę.

¹⁵ Dz. U. poz. 1842, t.j.

Pracodawca może w każdym czasie cofnąć polecenie wykonywania pracy zdalnej.

W myśl § 1 cyt. rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. *w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19* w okresie ograniczenia funkcjonowania jednostki systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 dyrektor jednostki systemu oświaty odpowiada za organizację realizacji zadań tej jednostki, w tym zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego sposobu realizacji tych zajęć.

— Mając na uwadze powyższe, jeżeli w okresie ograniczenia funkcjonowania szkoły zajęcia w tej szkole są realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, dyrektor szkoły może polecić nauczycielom wykonywanie, przez czas oznaczony, pracy określonej w umowie o pracę, poza miejscem jej stałego wykonywania (praca zdalna). Powinien wówczas zapewnić nauczycielom narzędzia i materiały potrzebne do wykonywania pracy zdalnej oraz obsługę logistyczną pracy. Za zgodą nauczyciela możliwe jest również świadczenie pracy z wykorzystaniem jego prywatnego sprzętu, o ile spełnia on określone wymagania. W celu realizowania zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość dyrektor szkoły może również zapewnić nauczycielowi odpowiednio przygotowane stanowisko pracy na terenie szkoły.

— Świadczenie pracy na terenie szkoły nie będzie jednakże możliwe, jeżeli nauczyciel zostanie objęty kwarantanną. Jednocześnie należy zauważyć, że istnieje możliwość powierzenia prowadzenia zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość również nauczycielowi objętemu kwarantanną. Objęcie nauczyciela kwarantanną nie wyklucza bowiem możliwości świadczenia przez niego pracy w tym okresie. Kwarantanna nie oznacza niezdolności do pracy w rozumieniu art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. *o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa*¹⁶, lecz stanowi niemożność wykonywania pracy (w określony sposób) w rozumieniu art. 6 ust. 2 pkt 1 tejże ustawy.

Niemożność wykonywania pracy w takiej sytuacji dotyczy przede wszystkim sytuacji, gdy praca musi być wykonywana poza miejscem zamieszkania, w tym w budynku szkoły, co jest niemożliwe ze względu na konieczność odosobnienia osoby objętej kwarantanną.

Praca w okresie objęcia nauczyciela kwarantanną może być jednakże wykonywana wyłącznie w sposób zdalny, o ile taki sposób wykonywania pracy zostanie ustalony z pracodawcą. Nauczyciel, który zostanie objęty kwarantanną, powinien niezwłocznie poinformować pracodawcę o kwarantannie jako przyczynie swojej nieobecności w pracy. Równocześnie pracodawca, w porozumieniu z nauczycielem, powinien ustalić, czy nauczyciel może kontynuować wykonywanie nauczania w formie pracy zdalnej (prowadzenie zdalnych zajęć z uczniami).

¹⁶ Dz. U. z 2020 r. poz. 870, t.j.

Każdy przypadek objęcia nauczyciela kwarantanną wymaga indywidualnej oceny, czy jest możliwe świadczenie przez nauczyciela pracy zdalnej. W szczególności należy ustalić, czy w danym przypadku jest możliwe przydzielenie nauczycielowi do realizacji zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. Ponadto należy ustalić, czy w miejscu odbywania kwarantanny nauczyciel będzie miał zapewnione odpowiednie warunki do świadczenia pracy zdalnej, czy będzie posiadał odpowiednie narzędzia do jej realizacji oraz czy aktualny stan zdrowia nauczyciela pozwala na świadczenie pracy.

Jeżeli te wszystkie warunki zostaną spełnione, to nauczyciel objęty kwarantanną będzie mógł realizować swoje obowiązki zdalnie, za co otrzyma pełne wynagrodzenie za pracę, a nie wynagrodzenie chorobowe.

— Natomiast jeżeli np. w miejscu odbywania kwarantanny nauczyciel nie będzie miał możliwości technicznych lub lokalowych, czy też narzędzi do wykonywania takiej pracy, to nie będzie możliwe świadczenie pracy zdalnej przez nauczyciela. Będzie to miało wpływ na wynagrodzenie otrzymywane przez nauczyciela. Niemożność wykonywania pracy w rozumieniu art. 6 ust. 2 pkt 1 cyt. ustawy *o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa* i objęcie nauczyciela kwarantanną będzie wywoływało wtedy takie same skutki prawne jak orzeczenie o niezdolności do pracy wystawiane przez lekarza w przypadku zachorowania (wynagrodzenie za czas choroby lub zasiłek chorobowy, wypłacane przez płatnika składek lub Zakład Ubezpieczeń Społecznych).

— Jednocześnie zgodnie z art. 17 powyższej ustawy, ubezpieczony wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystujący zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia.

Mając na uwadze powyższe, należy zauważyć, że nauczyciel zatrudniony w więcej niż jednej szkole, który zostanie objęty kwarantanną, nie może w jednej ze szkół korzystać z zasiłku chorobowego, a w innej świadczyć pracy w formie zdalnej, bowiem utraciłby wówczas prawo do tego zasiłku.

Ad 11.

Kwestie dotyczące wymaganej dostępności personelu medycznego – pielęgniarki/higienistki szkolnej regulują przepisy rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 24 września 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej¹⁷.

Pielęgniarka lub higienistka szkolna zapewnia dostępność do świadczeń w wymiarze czasu pracy proporcjonalnym do liczby uczniów objętych opieką oraz planu godzin lekcyjnych, zgodnie z warunkami określonymi w Części III. *Warunki realizacji świadczeń gwarantowanych pielęgniarki lub higienistki szkolnej* tego załącznika. Zatem, w szkole podstawowej opieka uzależniona jest m.in. od liczby uczniów.

¹⁷ Załącznik nr 4 do rozporządzenia (Dz.U. 2019 poz. 736);

Pielęgniarki lub higienistki szkolne pracują od poniedziałku do piątku, w dniach i godzinach dostępności świadczeń, zgodnie z warunkami umowy zawartej ze świadczeniodawcą, z wyłączeniem dni ustawowo wolnych od pracy, według norm dotyczących zalecanej liczby uczniów na jedną pielęgniarkę lub higienistkę szkolną, traktowanej dla poszczególnych typów szkół jako wartość dla jednego etatu przeliczeniowego.

Zwracam jednak uwagę, że realizacja obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, zgodnie z art. 31 ust. 4 ustawy Prawo oświatowe może być realizowana w przedszkolu, oddziale przedszkolnym zorganizowanym w szkole podstawowej lub w innej formie wychowania przedszkolnego. Oddział przedszkolny jest podstawową jednostką organizacyjną przedszkola i w świetle art. 95 ust. 1 ustawy Prawo oświatowe nie wchodzi w skład struktury organizacyjnej szkoły podstawowej. Dziecko realizujące obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne w oddziale przedszkolnym zorganizowanym w szkole podstawowej nie jest uczniem tej szkoły, zatem nie jest formalnie objęte świadczeniami pielęgniarki zatrudnionej dla uczniów tej szkoły.

Kwestie ewentualnego zwiększenia czasu pracy pielęgniarek należą do kompetencji resortu zdrowia i wymagałyby zmian w rozporządzeniach Ministra Zdrowia.

Ad 12.

Szczepienie przeciwko grypie zostało wymienione w wykazie szczepień zalecanych rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 16 września 2010 r. *w sprawie wykazu zalecanych szczepień ochronnych oraz sposobu finansowania i dokumentowania zalecanych szczepień ochronnych wymaganych międzynarodowymi przepisami zdrowotnymi*¹⁸.

Zgodnie z art. 19 ust. 3 i 7 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. *o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi*¹⁹, koszty przeprowadzenia zalecanych szczepień ochronnych i lekarskich badań kwalifikacyjnych oraz konsultacji specjalistycznych ubezpieczonych są finansowane na zasadach określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, natomiast osoba poddająca się zalecanemu szczepieniu ochronnemu ponosi koszty zakupu szczepionki. Rekomendacje dotyczące szczególnych wskazań do szczepienia przeciwko grypie są podane w Programie Szczepień Ochronnych na 2020 r. W związku z przesłankami epidemiologicznymi szczepienie zaleca się wszystkim osobom od ukończenia 6. miesiąca życia do stosowania zgodnie z charakterystyką produktu leczniczego. Obecnie nie została podjęta decyzja o wdrożeniu przez Ministra Zdrowia profilaktycznego programu szczepień przeciwko grypie obejmującego wskazane grupy społeczne lub zawodowe. W trakcie realizacji jest zapewnienie bezpłatnych szczepień przeciwko grypie dla personelu realizującego świadczenia zdrowotne.

¹⁸ Dz. U. Nr 180, poz. 1215;

¹⁹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1845, t.j.

Ad 13.

Dnia 29.10.2020 r. kuratorom oświaty przekazane zostały wytyczne Ministra Edukacji i Nauki dotyczące nadzoru pedagogicznego sprawowanego w roku szkolnym 2020/2021, do stosowania:

- w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty (wprowadzonego na terenie kraju) i/lub,
- wobec szkół i placówek, których funkcjonowanie zostało w całości lub w części ograniczone,

w związku z obowiązującym stanem epidemii i czasową zmianą organizacji pracy szkół i placówek.

Na podstawie ww. wytycznych zawieszona została realizacja działań – wynikających z planów nadzoru pedagogicznego kuratorów oświaty na rok szkolny 2020/2021 – w zakresie ewaluacji i monitorowania dotyczącego *kształcenia u uczniów kompetencji kluczowych*.

W wytycznych wskazano również, że nadzór pedagogiczny sprawowany przez kuratora oświaty powinien być ukierunkowany na wspomaganie szkół i placówek we wdrażaniu optymalnych rozwiązań umożliwiających szkołom i placówkom pracę w zmienionych warunkach (z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość). Pracownicy kuratoriów realizujący działania z zakresu nadzoru pedagogicznego powinni w pierwszej kolejności służyć szkołom i placówkom pomocą w poszukiwaniu – odpowiednich do sytuacji i możliwości – rozwiązań, jak też rozwiązywaniu indywidualnych problemów.

Zgodnie z wytycznymi w szkołach i placówkach mogą być – w miarę możliwości – prowadzone kontrole planowe, określone w planie nadzoru pedagogicznego kuratora oświaty. Kontrole doraźne powinny być przeprowadzane każdorazowo w przypadku zaistnienia podejrzenia zagrożenia życia, zdrowia i bezpieczeństwa dzieci/uczniów. W pozostałych przypadkach, w tym dotyczących indywidualnych problemów (zgłaszanych przez uczniów, rodziców, dyrektorów, nauczycieli i in.) kurator oświaty może podjąć decyzję o przesunięciu w czasie działań kontrolnych, informując o tym osobę zgłaszającą.

Stosownie do zmieniającej się sytuacji²⁰ kontrole planowe w zakresie:

- „Zgodność z przepisami prawa funkcjonowania monitoringu wizyjnego w szkołach”, w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych,
- „Zgodność z przepisami prawa organizowania zajęć w grupie do pięciu uczniów lub w formie indywidualnej oraz udzielania uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formie zindywidualizowanej ścieżki kształcenia”,
- „Zgodność z przepisami prawa wydawania orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego w zakresie dotyczącym organizacji zajęć w grupie do pięciu uczniów lub w formie indywidualnej oraz opinii w sprawie objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w formie zindywidualizowanej ścieżki kształcenia”,

²⁰ Dotyczącej ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty oraz sytuacji kadrowej w kuratorium zw. z absencjami wizytatorów lub ich pracą zdalną.

oraz kontrole doraźne mogą być przeprowadzane poza siedzibą kontrolowanej jednostki, na podstawie kopii dokumentów i informacji przekazanych kontrolującym przez dyrektorów szkół i placówek.

Zdalne prowadzenie kontroli wymaga stosowania odpowiednich środków w celu zabezpieczenia danych prawnie chronionych zawartych w przekazywanej dokumentacji.

Ad 14.

Nadzór pedagogiczny znajduje bezpośrednie źródło w przepisach Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Przepis art. 70 ust. 3 Konstytucji RP wprost przewiduje nadzór pedagogiczny nad szkołami i zakładami wychowawczymi oraz nakazuje uregulowanie zasad jego sprawowania w ustawie zwykłej.

Kurator oświaty sprawuje nadzór pedagogiczny na podstawie przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2015 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego²¹. Ww. przepisy określają m.in. szczegółowe warunki i tryb sprawowania oraz formy nadzoru pedagogicznego.

Zakres nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratora oświaty został określony w art. 55 ustawy – Prawo oświatowe.

Nadzór pedagogiczny jest sprawowany w czterech formach:

- 1) kontroli;
- 2) ewaluacji;
- 3) wspomagania;
- 4) monitorowania,

a każda z ww. form nadzoru służy innym celom.

Kontrola ma na celu ocenę stanu przestrzegania (przez szkołę i placówkę) przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły oraz spowodowanie usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości. W przypadku braku takiej możliwości, kontrola ma na celu – wyeliminowanie w przyszłości nieprawidłowych działań szkoły lub placówki w kontrolowanym zakresie.

Ewaluacja jest to badanie jakościowe, które polega na gromadzeniu, analizowaniu i komunikowaniu informacji na temat wartości działań podejmowanych przez szkołę/placówkę. Wyniki ewaluacji służą przede wszystkim dyrektorom – kierującym działalnością szkół lub placówek oraz nauczycielom i pozwalają podejmować działania na rzecz doskonalenia jakości pracy szkół/placówek.

Celem monitorowania jest zbieranie i analiza informacji na temat działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek. Informacje uzyskane podczas monitorowania pozwalają na identyfikowanie i eliminowanie zagrożeń w prawidłowej realizacji zadań w szkołach lub placówkach.

Wspomaganie ma na celu inspirowanie i wspieranie dyrektorów szkół i placówek do poprawy i doskonalenia ich pracy.

²¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1551.

Organy sprawujące nadzór pedagogiczny wspomagają szkoły i placówki m.in. poprzez:

- 1) podawanie do publicznej wiadomości analiz wyników sprawowanego nadzoru pedagogicznego, w tym wniosków z ewaluacji zewnętrznych i kontroli (publikowanie na stronie internetowej organu);
- 2) organizowanie konferencji i narad dla dyrektorów szkół i placówek;
- 3) przekazywanie informacji o aktualnych problemach oraz zmianach w przepisach prawa dotyczących funkcjonowania szkół i placówek.

Do prowadzenia czynności nadzoru pedagogicznego nie mają zastosowania przepisy ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego²², ani też *rozporządzenia w sprawie organizacji przyjmowania i rozpatrywania skarg i wniosków*²³.

— Kurator oświaty, w związku przekazanymi do tego organu informacjami dotyczącymi nieprawidłowości w działaniach szkoły/placówki w zakresie podlegającym nadzorowi pedagogicznemu, podejmuje czynności w trybie przewidzianym dla tego nadzoru. O podjęciu działań w ramach nadzoru pedagogicznego, w związku z informacjami zawartymi w anonimowym zgłoszeniu, decyduje organ nadzoru pedagogicznego. Powszechną praktyką jest podejmowanie czynności w ramach nadzoru pedagogicznego w związku z zawartymi w anonimowych zgłoszeniach informacjami wskazującymi na zagrożenie bezpieczeństwa dzieci/uczniów.

— Nie można ograniczyć roli nadzoru pedagogicznego wyłącznie do wspomagania. W doktrynie prawa nadzór jest definiowany jako uprawnienie organu nadrzędnego do wywierania wpływu na działalność organu podporządkowanego (por. np. S. Jędrzejewski, H. Nowicki, Kontrola administracji publicznej. Kontrola a nadzór. Struktura systemu. Instytucje, Toruń 1995). Według innej definicji nadzór to oddziaływanie jednego podmiotu (nadzorującego) na inny podmiot (nadzorowany), które opiera się na szczegółowej kompetencji podmiotu nadzorującego uprawniającej go do władczego ingerowania w sferę praw i obowiązków podmiotu nadzorowanego (por. E. Knosala, Prawne układy sterowania w administracji publicznej, Katowice 1998).

Jednocześnie należy zauważyć, że w systemie oświaty jednostkami, których głównym zadaniem jest wspomaganie pracy szkół są placówki doskonalenia nauczycieli. Do obowiązkowych zadań publicznych placówek doskonalenia prowadzonych przez samorząd województwa, powiat lub gminę należy:

- 1) organizowanie i prowadzenie doskonalenia zawodowego nauczycieli w zakresie:
 - a) wynikającym z kierunków polityki oświatowej oraz wprowadzanych zmian w systemie oświaty;
 - b) wymagań stawianych wobec szkół i placówek, których wypełnianie jest badane przez organy sprawujące nadzór pedagogiczny w procesie

²² Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. *Kodeks postępowania administracyjnego* (Dz. U. z 2020 r., poz. 256, ze zm.).

²³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2002 r. *w sprawie organizacji przyjmowania i rozpatrywania skarg i wniosków* (Dz.U. Nr 5, poz. 46).

ewaluacji zewnętrznej, zgodnie z przepisami w sprawie nadzoru pedagogicznego;

- c) realizacji podstaw programowych, w tym opracowywania programów nauczania;
- d) diagnozowania potrzeb uczniów oraz dostosowywania procesu kształcenia i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej odpowiednio do zdiagnozowanych potrzeb;
- e) przygotowania do analizy wyników i wniosków z nadzoru pedagogicznego, wyników egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego, egzaminu zawodowego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie oraz korzystania z nich w celu doskonalenia pracy nauczycieli;
- f) potrzeb zdiagnozowanych na podstawie analizy wyników i wniosków z nadzoru pedagogicznego oraz wyników egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego, egzaminu zawodowego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie,

2) organizowanie i prowadzenie doskonalenia zawodowego:

- a) dyrektorów szkół i placówek, którym po raz pierwszy powierzono to stanowisko;
- b) dyrektorów szkół i placówek w zakresie zarządzania oświatą;
- c) nauczycieli rozpoczynających pracę zawodową;
- d) nauczycieli pełniących funkcję opiekuna stażu w zakresie:
 - opieki nad nauczycielami stażystami oraz
 - opracowywania przez nauczyciela pełniącego funkcję opiekuna stażu projektu oceny pracy nauczyciela stażysty za okres stażu.

Ad 15.

Należy zdecydowanie podkreślić, że integralną częścią procesu stanowienia przepisów prawa są konsultacje społeczne. Szczególne znaczenie w tym miejscu ma i powinno mieć współdziałanie z partnerami, którzy swoją unikalną wiedzę pozyskują, uczestnicząc bezpośrednio i stale w obszarze podlegającym normowaniu.

Dynamicznie zmieniające się wymogi cywilizacyjne oraz postępujące w ślad za powyższym zróżnicowanie organizacyjne, koncepcyjne szkół i placówek sprawia, że proces podejmowania decyzji systemowych (zwłaszcza w edukacji) nie może być zawężony do „wdrażania” pojawiających się postulatów. Jest to tym ważniejsze, że są one niejednorodne, a nawet często kolidujące ze sobą. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera uzasadnienie, które powinno towarzyszyć każdej propozycji zmian. Umożliwia to prawodawcy ocenę przesłanek i argumentów w kontekście obowiązku zapewniania spójności rozwiązań, respektowania oczekiwań wszystkich podmiotów uczestniczących w procesie kształcenia

Obowiązujące rozwiązania regulujące status rodziców w szkole zostały przygotowane na tle przepisów ustrojowych. Współczesna szkoła to w instytucja lokalna, której wymiar i sposób zarządzania ma potwierdzać współuczestnictwo członków wspólnoty mieszkańców w budowę i zarządzanie instytucjami

własnymi. Rodzic to już nie tylko opiekun prawny dziecka (ze wszystkimi tego konsekwencjami), ale także członek społeczności lokalnej, o realnych uprawnieniach do współdecydowania o sprawach bezpośrednio go dotyczących (o edukacji). Rodzic to wreszcie osoba, której ustawa zasadnicza przypisuje szczególne prawa do wychowania dziecka zgodnie z własnymi przekonaniem.

W kontekście powyższych reguł należy interpretować istnienie i stosowanie przepisów art. 84 ust. 2 pkt. 3 ustawy Prawo oświatowe (opiniowanie projektu planu finansowego) czy art. 6a ust. 5 pkt. 1 ustawy Karta Nauczyciela, który zobowiązuje dyrektora szkoły do zasięgnięcia opinii rady rodziców przy dokonywaniu oceny pracy nauczyciela. Należy podkreślić, że prawodawca w tej części posługuje się określonym trybem. Takie rozwiązanie (opinia a nie uzgodnienie) pozwala pozyskać wiedzę i argumenty, wspierające proces podejmowania określonych decyzji istotnych dla działania szkoły, ale nie ogranicza dyrektora w ostatecznej treści tej decyzji.

- Nieco inaczej jest w kwestii programu wychowawczo-profilaktycznego (art. 84 ust. 2 pkt 1 ustawy Prawo oświatowe, pozostającym w związku z jej art. 26). Respektując wskazane powyżej definitywne postanowienia ustawy zasadniczej prawodawca dopilnował jednak, aby także w tym przypadku została zachowana niezbędna symetria pomiędzy statusem, prawami i obowiązkami nauczycieli a statusem rodziców (tryb porozumienia ze szczególnym podkreśleniem roli dyrektora szkoły jako rozjemcy).

Powyższe oznacza, że prawodawca przygotowując obowiązujące przepisy kierował się nie tylko określonymi regułami ustrojowymi, ale również potrzebą zachowania określonej, niekolizyjnej relacji pomiędzy wszystkimi uczestnikami życia szkolnego (uczniami, nauczycielami, rodzicami i środowiskiem lokalnym).

- Nie ma obecnie możliwości ani potrzeby, by eliminować z tego procesu któregokolwiek z uczestników. Obowiązujące reguły powinny być wykorzystywane jako możliwość stałego pozyskiwania kapitału społecznego, kapitału wiedzy także ze środowiska otaczającego szkołę. Jest to również istotny element budowy i utrwalania społeczeństwa obywatelskiego, istotny zwłaszcza w kontekście wyzwań cywilizacyjnych, w których szkoła przestaje być jedynym i wyłącznym źródłem wiedzy i jedyną inspiracją rozwojową.

Nie oznacza to równocześnie, że obowiązujących przepisów tych nie można i nie należy doskonalić. Kwestią znacznie wspierającą taki proces będzie jednak wprowadzenie do dialogu szczegółowej argumentacji, uzasadniającej proponowane zmiany.

Z wyrazami szacunku

Roksana Tołwińska
Dyrektor
Departament Podręczników, Programów i
Innowacji
/ – podpisany cyfrowo/